

‘Move in

time!’

PASCAL DE DECKER, EMMA VOLCKAERT & ELISE SCHILLEBEECKX [HAUS (HOUSING AND URBAN STUDIES), DEPARTEMENT ARCHITECTUUR KU LEUVEN]
BRECHT VANDEKERCKHOVE & CELINE WELLENS [ATELIER ROMAIN]

Vlaanderen vergrijsd aan een snel tempo. Het Federaal Planbureau raamt dat het aantal 60-plussers in Vlaanderen zal stijgen van 1.607.356 in 2014 naar 2.318.951 in 2060. Dat is een stijging met 44,3%. Het aantal 80-plussers (de leeftijd waarop de zorgbehoefte toeneemt) zal volgens dezelfde raming meer dan verdubbelen: van 360.997 naar zo'n 800.000. Het beleid is erop gericht mensen zolang mogelijk 'in hun vertrouwde woning en woonomgeving' te laten wonen. Maar is dat ook voor ouderen op het platteland wel een verstandige keuze?

We onderzochten bovenstaande vraag aan de hand van een kwantitatieve verkenning, een kwalitatieve verdieping met interviews en workshops met experts en ouderen, en een ruimtelijke analyse naar de neerslag van de vergrijzing (De Decker, e.a., 2018). Het onderzoek gebeurde in het kader van het Platform voor Plattelandsonderzoek van de Vlaamse Landmaatschappij door HaUS en Atelier Romain (i.o.v. SumResearch).

Struikelblokken

De overgrote meerderheid van de ouderen wil zolang mogelijk thuis blijven wonen, 'to age in place' (AiP). Ook wij stelden vast dat ouderen niet gauw geneigd zijn om te verhuizen. Ze doen het pas als het echt niet anders meer kan. Blijven wonen in huizen die doorgaans als gezinswoning zijn gebouwd, ligt nochtans niet voor de hand. Onderzoek wijst uit dat ongeveer 80% van de woningen van 60-plussers niet meer voldoet wanneer de mobiliteit van de bewoners afneemt (zie bijvoorbeeld De Witte e.a., 2012). Trappen zijn uiteraard de voornaamste 'struikelblokken': uit analyses van de provincie West-Vlaanderen, die data ontvingen van de Belgian Ageing Studies, blijkt dat een op drie ouderen het afgelopen jaar minstens één keer gevallen is. Vaak is de woning ook te groot of niet aangepast voor rolstoelgebruikers. Ons onderzoek bevestigt dat manco: in de praktijk beperkt de bereidheid om de woning aan te passen zich vaak tot de installatie van een douche en het verplaatsen van een bed naar het gelijkvloers.

Naast de woning is ook de woonomgeving cruciaal. Hoe ouder mensen worden, hoe meer ze moeten terugvallen op hun nabije omgeving. In veel plattelandsdorpen is dat problematisch omdat het voorzieningsapparaat er is afgebouwd (Thissen, 2017). Ook uit

ons onderzoek blijkt dat ouderen vooral lokale winkels en sociale activiteiten missen. Omdat Vlaanderen wordt gekenmerkt door een verregaande verspreiding van het wonen zijn dagelijkse en medische voorzieningen vaak niet bereikbaar zonder auto. Ouderen die fysiek niet meer in staat zijn om zelf een auto te besturen, zijn aangewezen op de hulp van familie, burens en vrijwilligersdiensten om zich te verplaatsen. Openbaar vervoer is te weinig gekend of ontoereikend. En hoewel we zeker niet alle plattelandsgebieden over eenzelfde kam willen scheren, moeten we toch vaststellen dat die netwerken op het platteland vaak ontbreken.

Het verspreid wonen heeft grote consequenties voor de woon- en zorgondersteuning. Omdat thuiszorg en vooral thuisverpleging knelpuntberoepen zijn (De Standaard, 31 jan. 2018), rijst de vraag of in het versnipperde Vlaanderen nog overal voldoende kwalitatieve zorg geleverd kan worden. Thuisverplegers moeten zich van hot naar haar reppen en spenderen zowat tien procent van hun werktijd in de auto. Uit cijfers van het Wit-Gele Kruis blijkt dat de thuisverplegers in Vlaanderen samen zo'n 204 miljoen kilometer per jaar afleggen (De Decker e.a., 2017). Door de versnippering van de zorg over verschillende organisaties zijn

Comfortabel ouder worden op het platteland is geen evidentie.

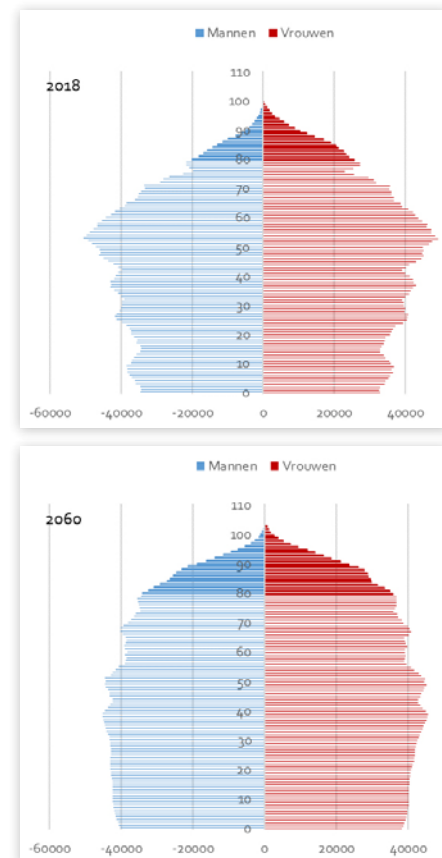

FIG. 1 Bevolkingspiramides Vlaanderen